

Handläggare: Monica Petersson
Telefon: 08-508 25 028

Till
socialtjänst- och
arbetsmarknadsnämnden

**Placering av barn över nationsgränserna med
stöd av Bryssel II-förordningen och 1996 års
Haagkonvention m.m. (Ds 2009:62)** Svar på remiss från
kommunstyrelsen av departementspromemoria från Justitiedepartementet

Förvaltningens förslag till beslut

1. Socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden hänvisar till detta tjänsteutlåtande som svar på remissen.
2. Paragrafen justeras omedelbart

Gillis Hammar
förvaltningschef

Stella Dellios
personalchef

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har överlämnat en promemoria om placering av barn över nationsgränserna med stöd av Bryssel II-förordningen och 1996 års Haagkonvention (Ds 2009:62) för yttrande. Promemorian innehåller förslag på förändringar av socialtjänstlagen (2001:453), utlänningslagen (2005:716) och lagen (2008:450) med kompletterande bestämmelser till Bryssel II-förordningen. Förvaltningen har valt att främst ge synpunkter på de förslag som bedöms påverka socialnämndens skyldigheter och kommunernas arbetsuppgifter på socialtjänstens område.

Socialtjänst- och arbetsmarknadsförvaltningen är i huvudsak positiv till förslagen om placering av barn över nationsgränserna. Om ett barn förlorar båda sina föräldrar i Sverige och har släktingar som är bosatta i ett annat land är det oftast

bäst för barnet att det kan bo hos dem. Det är värdefullt att enbart frivilliga placeringar enligt socialtjänstlagen kan göras och att samtycke från alla parter krävs.

Förvaltningen menar dock att det kommer att innebära ett merarbete i uppföljningsarbetet och ökade kostnader för översättningar, resor m.m. Förvaltningen befarar också att problem kan uppstå om ett barn placeras i Sverige och sedan far illa eller att uppföljningen inte fungerar enligt avtal. I det läget måste socialtjänsten agera på grund av de höga krav på skydd som finns i SoL och ansvaret är då kommunens och därmed kostnaden.

Bakgrund

Chefen för Justitiedepartementet, stadsrådet Beatrice Ask beslutade den 30 april 2009 att ge en särskild utredare i uppdrag att se över den nationella regleringen när det gäller förfarandet samt förutsättningarna för att genomföra placeringar av barn utanför det egna hemmet över gränserna och ta ställning till behovet av en mer utförlig reglering. Utredaren fick i uppdrag att utreda sociala myndigheters samarbete enligt Bryssel II - förordningen och 1996 års Haagkonvention. Promemorian presenterades den 4 november 2009. Stockholms stad är en av 44 remissinstanser. Remisstiden sträcker sig till den 15 februari 2010. Sammanfattningen bifogas, Bilaga 1.

Allmänt om 1996 års Haagkonvention

Ett av syftena med Haagkonvention var att förbättra skyddet för barn i internationella situationer. En ratificering av Haagkonventionen innebär att alla fördragsslutande stater som grundregel ska erkänna varandras avgöranden om vårdnad, umgänge, boende och förmynderskap. Vidare blir det även juridiskt möjligt med placering av ett barn på institution eller i ett familjehem i en annan fördragsslutande stat.

De flesta bestämmelserna i Haagkonventionen går att förena med svensk lagstiftning och att införliva den fordrar få lagändringar i svensk rätt. Sverige har undertecknat 1996 års Haagkonvention men ännu inte tillträtt den. I betänkandet Föräldraansvar och åtgärder till skydd för barn i internationella situationer – 1996 års Haagkonvention m.m. (SOU 2005:111) föreslås att Sverige ska tillträda 1996 års Haagkonvention och att socialnämnden ska vara behörig myndighet att godkänna utländska myndigheters placering av ett barn i Sverige enligt artikel 33. Inom regeringskansliet bereds för närvarande ett lagförslag om inkorporering av konventionen, innebärande att konventionens bestämmelser ska gälla som lag i Sverige (motsvarande lagstiftningsteknik har använts för Europakonventionen).

Fel! Ingen text med angivet format i dokumentet.

Allmänt om Bryssel II-förordningen

Bryssel II-förordningen trädde i kraft den 1 augusti 2004 och började i de huvudsakliga delarna att tillämpas den 1 mars 2005. Förordningen är bindande och direkt tillämplig för alla EU:s medlemsstater utom Danmark.

Förordningen ska enligt artikel 1 tillämpas på civilrättsliga frågor om äktenskapsskillnad, hemskillnad och annullering av äktenskap samt tillerkännande, utövande, delegering, upphörande eller begränsning av föräldraansvar. Föräldraansvar omfattar inte bara vårdnad och umgängesrätt, utan också sådana saker som förmyndarskap och placering av barn i fosterhem eller på institution. Den aktuella regleringen av staters samarbete återfinns i artikel 56.

Bryssel II-förordningen har i den del som berör föräldraansvar sin förebild i 1996 års Haagkonvention vars artikel 33 utgjort förlaga till Bryssel II-förordningens artikel 56.

Allmänt om Nordiska konventionen om socialt bistånd och sociala tjänster

Den 14 juni 1994 undertecknade Sverige, Norge, Danmark, Finland, Island och Norge den s.k. Nordiska konventionen om socialt bistånd och sociala tjänster (Nordiska konventionen), SÖ 1996:21. I Sverige inkorporerades konventionen genom lagen (1995:479) om nordisk konvention om socialt bistånd och sociala tjänster som trädde ikraft 1 oktober 1996. Artikel 9 handlar om ”Flyttning till annat nordiskt land för personer som behöver långvarig behandling eller vård”.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av kansliavdelningen i samarbete med avdelningen för stadsövergripande sociala frågor.

Promemorian i sammanfattning

Promemorian(Ds 2009:62) innehåller förslag på ändringar i socialtjänstlagen(2001:453) SoL, utlänningslagen (2005:716) och lagen(2008:450) med kompletterande bestämmelser till Bryssel II-förordningen. Utredningens förslag är att enbart frivilliga placeringar får göras enligt socialtjänstlagen över Sveriges gränser.

Placeringar av svenska barn utomlands

Utredningens förslag är att socialnämnden får göra en placering utomlands om

Fel! Ingen text med angivet format i dokumentet.

- det är bäst för barnet, särskilt med beaktande av barnets anknytning till landet;
- vårdnadshavare och barn över 15 år samtyckt till placeringen;
- socialnämnden genom avtal förbehållit sig samma rätt till uppföljning som har gällt för en placering i Sverige
- samråd ägt rum med centralmyndigheten eller annan behörig myndighet i det land där barnet föreslås placeras och att nödvändiga godkännanden i förekommande fall inhämtas;
- socialnämnden träffat avtal om kostnadsansvaret

Placeringar av utländska barn i Sverige

För att en placering av ett utländskt barn ska godkännas av socialnämnden ska

- det placerande landet bifoga en skriftlig rapport där skälen för den planerade placeringen framgår
- barnets inställning ska så långt möjligt klarläggas om det inte anses olämpligt med beaktande av barnets ålder eller mognad
- om den unge är över 15 år ska han eller hon samtycka till placeringen eller om barnet är yngre ska den som har vårdnaden om barnet samtycka
- familjehemmet vara utrett som lämpligt enligt 6 kap 6 § socialtjänstlagen
- barnet har beviljats tillfälligt uppehållstillstånd enligt utlänningslagen (2005:716)
- frågan om kostnadsansvar och uppföljning har reglerats

Den anmodande staten ska utifrån sin utredning föreslå ett enskilt hem eller HVB-hem där barnet eller den unge ska placeras. Ett medgivande enligt 6 kap. 6 § SoL kräver en utredning av förhållandena i det enskilda hemmet och förutsättningarna för vård där.

Utredningen föreslår för att det inte ska skapas väntetider på uppehållstillstånd att efter mönster från 5 kap 15 § utlänningslagen, att Migrationsverket på ansökan av socialnämnd utfärdar uppehållstillstånd om minst sex månader.

Slutligen är anledningen till att bestämmelserna skrivs in i socialtjänstlagen att även barn och unga vars länder inte omfattas av Bryssel II-förordningen eller 1996 års Haagkonvention ska kunna placeras i Sverige respektive att svenska barn ska kunna placeras där. Dessutom måste med beaktande av tidigare utredning på området säkerställas att Sverige har en adekvat autonom rätt till skydd för barn som faller utanför den EG-rättsliga och konventionsbaserade lagstiftningen. Sveriges lagstiftning skiljer sig från andra länders lagstiftning framförallt när det gäller barnaga.

Fel! Ingen text med angivet format i dokumentet.

Socialtjänst- och arbetsmarknadsförvaltningens synpunkter

Förvaltningen har valt att främst ge synpunkter på de förslag som bedöms påverka socialnämndens skyldigheter och kommunernas arbetsuppgifter på socialtjänstens område.

Placering av barn och unga utanför det egna hemmet sker enligt svensk lag antingen på frivillig väg enligt SoL (2001:453) eller efter beslut av domstol med stöd av lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU. Som placeringsalternativ finns familjehem eller hem för vård och boende (HVB). Det förekommer även s.k. privatplaceringar. Socialnämnden fattar då beslut om medgivande för en person att ta emot ett barn i det egna hemmet men fattar inte något placeringsbeslut. På samma sätt som när nämnden beslutat att placera ett barn, ska placeringen följas upp och en rapport lämnas till nämnden var sjätte månad.

Utredningen har kommit fram till att enbart frivilliga placeringar ska få ske över Sveriges gränser. Under 80- och 90-talet förekom att kommuner placerade ungdomar med social problematik ombord på båtar i s.k. båtprojekt, vilka var närmast att betrakta som flytande HVB-hem. Målsättningen med båtprojekten var att de unga genom att bo och delta i behandlingsinriktad verksamhet ombord skulle rehabiliteras.

Justitieombudsmannen, JO, har i ett par beslut prövat förutsättningarna för att placera ungdomar som vårdas enligt LVU utomlands. JO har konstaterat att LVU inte kan bedrivas utomlands eftersom de i LVU-vården ingående tvångsbefogenheterna, liksom tillsynen, inte kan utövas utanför Sveriges gränser. Däremot har inte JO sett några hinder mot att ungdomar som vårdas med stöd av LVU tillfälligt vistas utomlands t.ex. genom att följa med familjehemsföräldrarna på en semesterresa eller delta i en språkresa, om det inte finns anledning att misstänka att den unge ska avvika. JO anser inte heller att det är oproblematiskt med frivilliga placeringar utomlands på grund av svårigheter att följa upp. Skillnader i lagstiftning för olika länder gör att utredningen föreslår att endast frivilliga placeringar enligt socialtjänstlagen ska kunna göras över nationsgränserna.

Fel! Ingen text med angivet format i dokumentet.

Socialstyrelsen har i september gjort en rundfråga till kommunala socialtjänstchefer om hur många gränsöverskridande placeringar som pågick. En handfull svenska barn är idag placerade utomlands och ungefär dubbelt så många kända utländska barn är placerade i Sverige. Av de fåtal svenska barn som är placerade så synes ungefär hälften vara placerade hos släktingar i Norden, två fall har samplacerats med sina föräldrar i ett senare skede av missbruksvården och i ett fall har en sextonårig pojke placerats själv på ett behandlingshem i Spanien inriktat mot missbruk. Samtliga barn som har placerats verkar ha anknytning till landet. De länder som har placerat barn i Sverige är Norge, Finland, Tyskland och England.

De placeringar som förekommit utomlands förefaller i allt väsentligt ha följt den ordning som gäller för motsvarande placeringar i Sverige. Familjehemmen har granskats av tillresta socialsekreterare. Under placeringen har kommunerna betalat kostnadsersättningar och arvoden enligt uppgjorda avtal och också följt upp genom regelbundna besök tre till fyra gånger per år samt hållit telefonkontakt däremellan. Motsvarande har gällt i fråga om de utländska behandlingshemmen. Dessa behandlingshem har också lämnat skriftliga rapporter en gång per månad.

Det har också i några fall inträffat att socialtjänsten har gett bistånd till ekonomiskt svaga familjer som har velat privatplacera barn på glid hos någon släkting utomlands för miljöombyte och omstart. Här har det företrädesvis handlat om invandrarfamiljer där söner i tonåren för en tid skulle ha skickats tillbaka till släktingar i hemlandet om inte ekonomiska medel för omkostnaderna saknats.

Förvaltningens förslag

Förvaltningen stödjer i huvudsak utredningens förslag. Det är en angeläget att enbart frivilliga placeringar enligt socialtjänstlagen kan göras. Utredningens förslag innebär att den praxis som finns idag för placeringar lagfästs. Om ett barn förlorar båda sina föräldrar i Sverige och har släktingar som är bosatta i ett annat land är det oftast bäst för barnet att det kan bo hos dem. En annan positiv del i utredningens förslag är att det krävs ett tydligt samtycke från alla parter och att samråd med centralmyndigheten i varje land ska göras. Centralmyndigheten i Sverige är Utrikesdepartementet, UD. Ytterligare värdefulla förslag är att ett avtal ska skrivas om rätt/skyldighet till uppföljningen av vården och avtal angående kostnader för placeringen.

Socialtjänst- och arbetsmarknadsförvaltningen är tveksam till utredningens uppfattning att förslagen inte kommer att innebära ökade kostnader. Placeringar utomlands och placering av utländska barn i Sverige kommer att innebära ett

Fel! Ingen text med angivet format i dokumentet.

merarbete i uppföljningsarbetet och ökade kostnader för översättningar, informationsutbyte, sökande efter information, resor m.m. Beroende på vilka placeringar det handlar om och eftersom placeringarna är väldigt få och frivilliga kan kostnadsökningarna däremot bli små. En förutsättning för förslaget är att centralmyndigheten gör en plan- för informations och utbildningsinsatser för handläggare i kommunerna i tillämpningen av den nya lagstiftningen och att UD kan ge stöd i svårbedömda fall. Dessutom krävs att UD har kunskap i avgifter och avtal mellan stater.

Förvaltningen befarar att problem kan uppstå om ett barn placeras i Sverige och sedan far illa eller att uppföljningen inte fungerar enligt avtalet. I det läget måste socialtjänsten agera på grund av de höga krav på skydd som finns i SoL. Möjligheten finns att barnet kan skickas tillbaka men barnets bästa ska alltid vägas in och det kan ha rotat sig i Sverige i skolan och med kompisar. Ansvaret och kostnaden är då kommunens.

Bilagor

1. Sammanfattning av Placering av barn över nationsgränser med stöd av Bryssel II-förordningen och 1996 års Haagkonvention m.m. (Ds 2009:62)